

УДК: 330.341:338.45
DOI: 10.60022/3(2)-50S

Майстренко Ольга Валентинівна

кандидат економічних наук

доцент кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна

Maistrenko Olga

PhD (Economics), Associate Professor

Associate Professor of the Department of Management, Business and Administration

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

ORCID: 0000-0002-8007-3191

ПОТЕНЦІЙНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА «ЗЕЛЕНОЇ» КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті досліджено сутність інституційного середовища управління конкурентоспроможністю підприємств як системи формальних і неформальних інститутів, норм, механізмів та інструментів, що забезпечують формування екологічно орієнтованих конкурентних переваг. Проаналізовано сучасний стан інституційного забезпечення «зеленої» трансформації економіки України, визначено ключові проблеми та обмеження розвитку екологічної конкурентоспроможності підприємств. Обґрунтовано, що формування «зеленої» конкурентоспроможності підприємств потребує інтеграції екологічних критеріїв у систему державного регулювання, розвитку інституцій «зеленого» фінансування, стимулювання декарбонізації та впровадження циркулярних моделей виробництва. Виявлено системні проблеми інституційного середовища, серед яких нестабільність регуляторної політики, недостатній рівень екологічних інвестицій, низька інноваційна активність підприємств, обмежена інфраструктура поводження з відходами та недостатня інтеграція принципів циркулярної економіки.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентні переваги, «зелена» конкурентоспроможність, інституційне середовище, циркулярна економіка, зелені інвестиції, екологічна політика.

POTENTIAL DIRECTIONS FOR IMPROVING THE INSTITUTIONAL ENVIRONMENT OF "GREEN" COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES IN UKRAINE

Abstract. The article is devoted to improving the institutional environment for the development of "green" competitiveness of enterprises in Ukraine in the context of European integration, economic decarbonization, and the strengthening of environmental requirements for economic activity. The relevance of the topic is confirmed by the need to adapt the national economy to European climate standards, the low level of enterprises' environmental competitiveness, limited green investments, the fragmentation of the institutional environment, and the impact of wartime challenges on ecological transformation processes. The study aims to identify potential directions for improving the institutional environment for the development of "green" competitiveness among enterprises in Ukraine.

The article examines the essence of the institutional environment of enterprise competitiveness management as a system of formal and informal institutions, norms, mechanisms, and instruments that ensure the formation of environmentally oriented competitive advantages. The current state of institutional support for the green transformation of Ukraine's economy is analyzed, and key problems and constraints in developing the environmental competitiveness of enterprises are identified. It is substantiated that the development of green competitiveness of enterprises requires integrating environmental criteria into the state regulatory system, developing green finance institutions, stimulating decarbonization, and implementing circular production

models. The presence of systemic problems in the institutional environment is revealed, including regulatory policy instability, insufficient environmental investment, low enterprise innovation activity, limited waste management infrastructure, and insufficient integration of circular economy principles.

The study of European experience enabled the identification of key institutional instruments to ensure green competitiveness, including decarbonization mechanisms, environmental taxation, the EU Green Taxonomy, financial support for innovation, environmental standardization, and the development of the circular economy. The research substantiates priority directions for improving the institutional environment, including the development of green investment, the stimulation of resource and energy efficiency, the formation of circular infrastructure, the strengthening of environmental control, the implementation of digital monitoring, support for enterprises' innovative activities, and the development of green competencies. It is revealed that integrating environmental imperatives into the system for creating competitive advantage will increase enterprises' innovativeness, reduce environmental risks, and ensure sustainable economic development.

Keywords: competitiveness, competitive advantages, green competitiveness, institutional environment, circular economy, green investments, environmental policy.

Постановка проблеми. Формування «зеленої» конкурентоспроможності підприємств в Україні відбувається в умовах трансформації національної економіки, посилення євроінтеграційних процесів і зростання екологічних вимог до ведення бізнесу. Водночас чинне інституційне середовище залишається недостатньо узгодженим і фрагментарним, що ускладнює впровадження екологічних інновацій, декарбонізацію виробництва та розвиток циркулярної економіки. Серед ключових проблем виокремлюються обмеженість «зелених» інвестицій, нестабільність регуляторної бази, недостатня ефективність інституційного контролю, низький рівень інтеграції екологічних критеріїв у систему конкурентної політики, а також вплив військових дій на екологічну та економічну стабільність. У таких умовах виникає необхідність визначення потенційних напрямів удосконалення інституційного середовища, орієнтованого на формування «зеленої» конкурентоспроможності підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед наукової спільноти інституційне середовище формування конкурентоспроможності підприємств розглядається як важливий чинник створення стійких економічних переваг і адаптації бізнесу до трансформаційних змін. Вчені Височин І.В., Блаженко С.Л. [1] обґрунтували роль інституційних детермінант у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств. Подібний підхід представлено у дослідженні Свиноуса І., Никоненка О. [2], де інституційне середовище визначається як комплекс формальних і неформальних правил, що формують умови функціонування підприємств та впливають на їхню інноваційну активність і ринкову поведінку.

Системний вплив інституційних факторів на розвиток національної економіки та конкурентоспроможність суб'єктів господарювання досліджено у роботі Стаднюк В. та співавторів [3], де підкреслено значення державної політики, інституційної стабільності та інноваційної інфраструктури. Вчений Чорнодід І.С. [4] сфокусувався на інституціональному інструментарії забезпечення конкурентоспроможності, який включає регуляторні, економічні та соціальні механізми, що визначають можливості розвитку підприємств у довгостроковій перспективі.

Проблематика формування «зеленої» конкурентоспроможності підприємств активно досліджується у контексті розвитку «зеленої» економіки. Завчерему в праці Глущенко А.М. [5] проаналізовано досвід країн ЄС та визначено роль інституційного забезпечення у стимулюванні екологічних інновацій, декарбонізації та ресурсоефективності. Вчений Поліванцев А.С. [6] обґрунтував взаємозв'язок цифрової трансформації та «зеленої» економіки й довів, що цифрові інститути є каталізатором екологічної модернізації підприємств. Водночас Прохорова В.В. та співавтори [7] розглянули цифрову когерентність як основу трансформації підприємств, що сприяє підвищенню їхньої екологічної та інноваційної конкурентоспроможності.

Значна увага у наукових дослідженнях приділена циркулярній економіці як інституційній основі «зеленої» конкурентоспроможності. Вчений Аранц М. [8] довів, що інституційна політика ЄС формує передумови для впровадження циркулярних бізнес-моделей і розвитку сталого споживання. Санц-Торро В. та співавтори [9] проаналізували національні політики циркулярної економіки європейських країн і підкреслили значення державних інституцій у стимулюванні ресурсоефективності та екологічних інновацій. Вчений Кузьома В.В. [10] розглянув архітектуру інституційного середовища розвитку циркулярної економіки та відзначив необхідність інтеграції екологічних механізмів у систему конкурентоспроможності. Дослідники Олійник О.В. та співавтори [11] визначили циркулярну економіку як основу сталого розвитку підприємств, акцентуючи увагу на важливості інституційної підтримки повторного використання ресурсів, екологічної звітності та управління життєвим циклом продукції.

Метою статті є обґрунтування потенційних напрямів удосконалення інституційного середовища формування «зеленої» конкурентоспроможності підприємств в Україні.

Для досягнення поставленої мети, в дослідженні окреслено такі завдання:

- дослідити наявні підходи до розуміння інституційного середовища «зеленої» конкурентоспроможності підприємств;
- проаналізувати сучасний стан інституційного забезпечення екологічної трансформації економіки України;
- визначити основні проблеми та обмеження розвитку інституційного середовища «зеленої» конкурентоспроможності;
- вивчити європейський досвід формування інституційних механізмів «зелених» трансформацій;
- обґрунтувати пріоритетні напрями удосконалення інституційного середовища на засадах декарбонізації, циркулярної економіки та «зеленого» інвестування;

Виклад основного матеріалу. В сучасних наукових дослідженнях інституційне забезпечення управління конкурентоспроможністю суб'єктів господарювання розглядається як багаторівнева система взаємопов'язаних елементів, що формують умови для ефективного функціонування бізнесу та створення стійких конкурентних переваг. Таке середовище включає не лише формалізовані правила та норми, а й неформальні інститути, організаційні структури, механізми координації та взаємодії між державою, бізнесом і суспільством. Сукупність зазначених складових визначає можливості підприємств щодо доступу до ресурсів, впровадження інновацій, адаптації до змін у ринковому середовищі та підвищення результативності господарської діяльності.

До ключових елементів інституційного середовища формування конкурентоспроможності підприємств, як правило, відносять нормативно-правове забезпечення, що регламентує умови ведення бізнесу, систему державних інституцій і органів регулювання, які формують та реалізують економічну і конкурентну політику, а також політичні та соціокультурні інститути, що впливають на ділову активність і поведінку економічних суб'єктів. Важливу роль відіграють також економічні інститути, які визначають механізми функціонування ринків, фінансову підтримку підприємств і інвестиційні процеси, а також інформаційно-цифрові інститути, що забезпечують розвиток цифрової інфраструктури, доступ до знань та поширення інновацій [1–4]. Сукупна дія зазначених інституційних компонентів формує основу для підвищення конкурентоспроможності підприємств і забезпечення їхньої адаптації до сучасних трансформаційних процесів в економіці.

Оцінюючи сучасний стан розвитку інституційного середовища України, науковці звертають увагу на наявність кількох основних проблем. Що формують перешкоди на шляху імплементації «зелених» трансформацій: обмеженість фінансових ресурсів, корупційна складова, низький рівень екологічної культури суспільства, бізнесу та державних інституцій [5], традиційна орієнтованість на викопні джерела енергії та низька частка ВДЕ у структурі енергетичного балансу, дефіцит «зелених» інвестицій та низький рівень інноваційної активності українських бізнес-суб'єктів у порівнянні з розвинутими країнами світу [6], військовий конфлікт та його наслідки.

Разом з тим, серед сильних сторін українського інституційного середовища забезпечення управління «зеленою» конкурентоспроможністю вчені відмічають високий рівень цифровізації процесів управління та державного регулювання, постійне зростання ставок екологічних податків, реформу екологічного контролю, поступову уніфікацію та гармонізацію європейського і українського екологічного законодавства, активний розвиток міжнародного екологічного партнерства [7].

За оцінками WIPO [8], за роки війни Україна суттєво знизила національний рейтинг інституційного середовища (рис. 1).

Воно залишається найбільш слабкою складовою інноваційного профілю країни: 108-ме місце серед 139 економік світу. Ключовими проблемними аспектами інституційного середовища є практична спроможність запроваджених інституційних механізмів та їх ефективність (дефіцит довіри до інституційних правил і норм, відсутність стабільності, труднощі з правовою визначеністю та регулюванням). Виняток становить цифрове регулювання, прогрес у якому є основним драйвером ділового середовища українського бізнесу.

Поряд із цим спостерігається певне покращення показників якості інституційного середовища протягом 2022–2025 років, що свідчить про наявність потенціалу для подальшого розвитку національних інституцій.

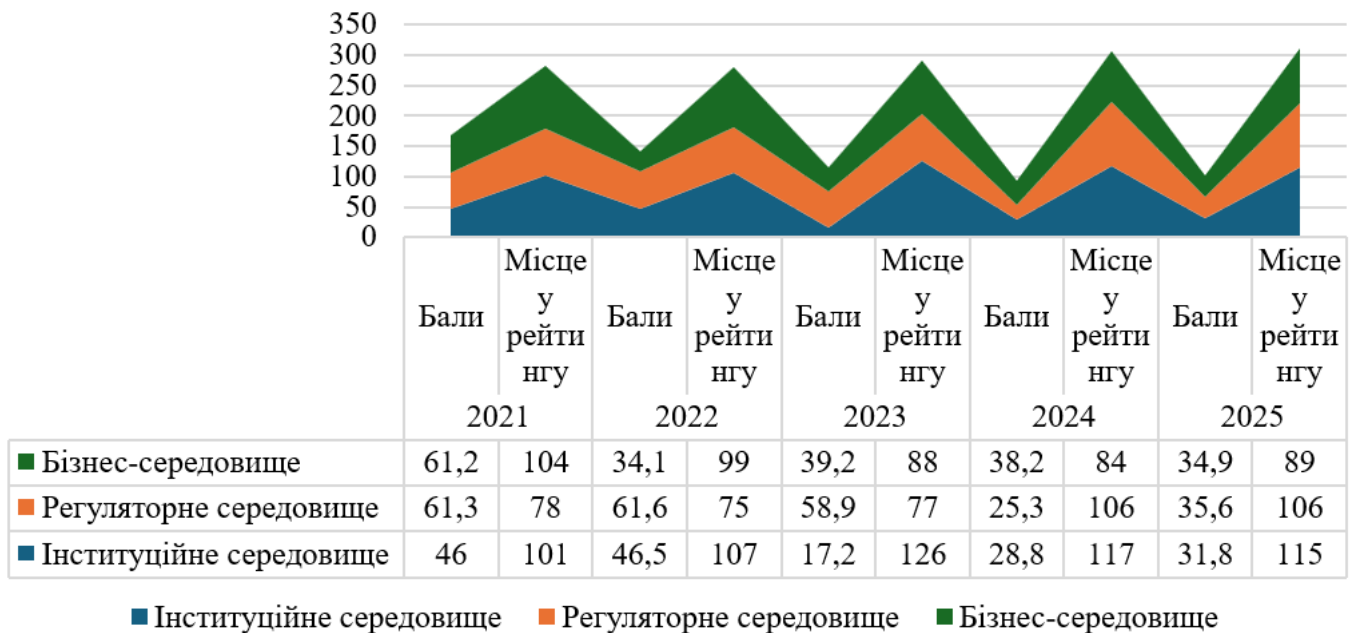

Рис. 1 Динаміка складових інституційного середовища України
Джерело: побудовано автором за даними [8]

Опрацювання базових нормативно-правових актів ЄС дозволило визначити, що європейське інституційне середовище активно трансформується в напрямку створення умов, необхідних для реалізації глобальних екологічних ініціатив і формування на цій основі стратегічних конкурентних переваг. Ядром «зелених» трансформаційних змін інституційного середовища є декарбонізація, яка перетворюється на джерело інвестицій, технологічного оновлення, зниження енергетичних ризиків і посилення промислової стійкості економіки ЄС. Серед ключових інструментів інституційного забезпечення європейського механізму управління конкурентоспроможністю виділені: довгострокова стабільність нормативно-правових норм і положень [9], ціновий інструментарій на викиди CO₂, який перетворюється на інструмент фінансування екологічного оновлення виробництва; створення інституційних органів та механізмів підтримки «зеленого» виробництва (Європейський інноваційний фонд, ЄІБ, партнерство з чистого водню та інші); «зелена» таксономія ЄС, фінансова і нефінансова звітність; нормативні вимоги до способів виробництва, моделей споживання та продукції; інституційна підтримка навичок та екологічної свідомості суспільства (Union of Skills, Horizon Europe та ін.).

Формування інституційного середовища, спрямованого на забезпечення механізму управління «зеленою» конкурентоспроможністю має суттєві відмінності від традиційних її складових та ґрунтується на екологічних стандартах, нормах, декарбонізації бізнесу та сталому відтворенні ресурсів. Ключова мета удосконалення сформованого в Україні інституційного середовища, яке адаптується до вимог «зеленої» конкурентоспроможності, передбачає «вбудову» екологічних критеріїв у чинні регуляторні механізми забезпечення конкуренції на національному ринку. У контексті досягнення цієї мети інституційне забезпечення механізму управління «зеленою» конкурентоспроможністю доцільно трактувати як систему норм, інституцій, інструментів, процедур і стимулів, які орієнтовані на імплементацію екологічних, кліматичних, ресурсозберігаючих та циркулярних вимог у процес створення конкурентних переваг.

Ключовими пріоритетами, що визначають напрямки і характер удосконалення інституційного середовища, орієнтованого на створення екологічних конкурентних переваг (інституційні імперативи зеленої конкурентоспроможності) постають декарбонізація економіки, ресурсо- та енергоефективність, циркулярність виробничих процесів, «зелене» інвестування та фінансування, інноваційна активність, податки, екологічна стандартизація і сертифікація, кліматична адаптивність і стійкість, людський капітал і зелені компетентності. У цілому ці домінанти формують здатність створювати додану вартість на основі екологічних і безпечних для навколишнього середовища способів господарювання.

Досягнутий прогрес в екологічній трансформації економік світу та переходу до «зеленої» економіки в міжнародній практиці оцінюється за індексом зеленого майбутнього (Green Future Index), запропонованим Массачусетським технологічним інститутом. Незважаючи на вжиті зусилля, місце України у рейтингу залишається низьким (за підсумками 2024 року – 63-тя позиція). Найбільш

проблемною позицією на шляху до екологічної економіки визначається складова, пов'язана з обсягами викидів CO₂ – у 2024 році Україна очолила рейтинг країн з максимальними викидами вуглецю (рис. 2).

Скорочення обсягів викидів вуглецю у країнах ЄС розглядається як пріоритетний напрям забезпечення стратегічної конкурентоспроможності європейської економіки. Поділяючи цінності європейської і світової спільноти, Україна взяла на себе зобов'язання щодо декарбонізації національної економіки – були прийняті Довгострокова стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року [11], Стратегія формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2026 роках, Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року [12], Національний план з енергетики та клімату до 2030 року [13] та інші.

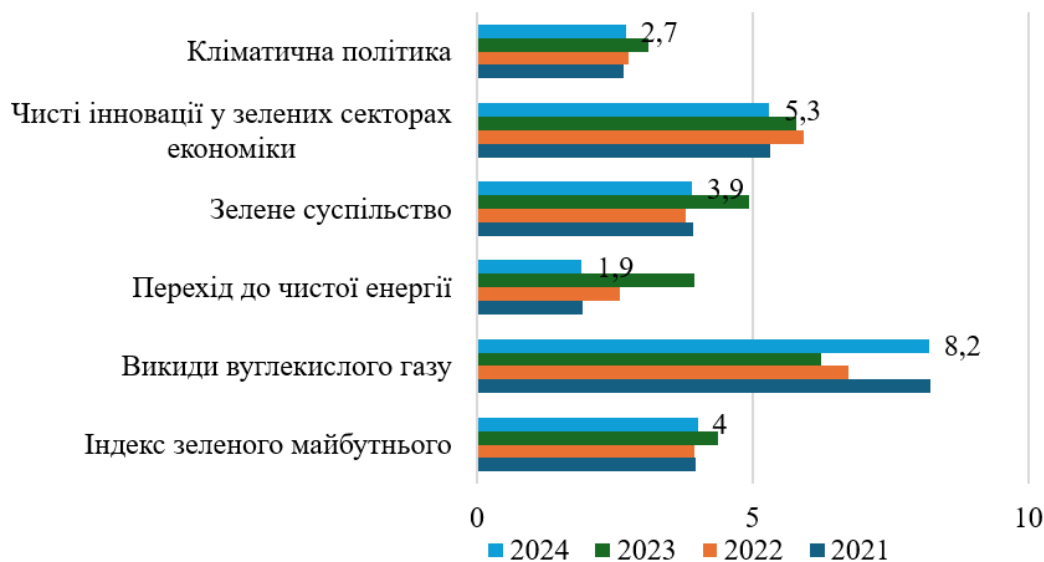

Рис. 2 Динаміка індексу зеленого майбутнього в Україні
Джерело: побудовано автором за даними [10]

У 2025 році урядом України було прийнято розпорядження про коригування зобов'язань відповідно до Паризької угоди, згідно з яким обсяги викидів вуглецю до 2035 року мають бути скорочені більш ніж на 65% від рівня 1990 року [14]. До 2060 року Україна поставила за мету досягти повної кліматичної нейтральності.

Проте війна та її наслідки створюють суттєві загрози для виконання взятих на себе зобов'язань. Обсяг шкідливих викидів у атмосферне повітря в Україні має позитивну тенденцію скорочення (табл. 1), однак прогрес у декарбонізації практично нівелюється наслідками військового конфлікту. За оцінками українських і зарубіжних експертів, обсяги викидів вуглецю, спричинених бойовими діями зросли до 237 млн. т, що у вартісному еквіваленті кліматичних збитків становить 43 млрд. дол. [15].

Визначальна роль у скороченні викидів шкідливих для навколишнього середовища речовин належить циркулярній економіці, яка дає змогу знизити енергоємність виробництва на всіх стадіях створення вартості. Шляхом застосовування нормативно-правових механізмів, стандартів життєвого циклу продукції, податків, інструментів стимулювання соціальної відповідальності та підтримки вторинних ринків ресурсів інституційне середовище відіграє провідну роль у забезпеченні переходу до замкнених моделей ресурсокористування, що мінімізують утворення відходів і потребу у первинних ресурсах [17]. Циркулярність – основний інструмент створення екологічної та конкурентоспроможної економіки ЄС, нормативний базис застосування якої визначають Циркулярний економічний план 2020, Європейський зелений курс та законодавство про відходи (Директиви ЄС 2008/98, 2018/851, 2025/1892).

Таблиця 1

Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря, т/рік

Роки	Діоксид сірки	Оксиди азоту	Аміак	Оксид вуглецю
2014	1160,6	541,4	21,3	2283,4
2015	854,0	453,0	18,8	1971,9
2016	1094	404,5	18,8	2029,9

2017	744,4	384,3	17,4	1986,9
2018	716,7	385,7	16,8	1974,9
2019	695,8	383,9	17,9	2003,6
2020	619,2	343,1	17,6	1792,0
2021	595,3	348,4	17,4	1869,2
2022*	336,8	88,4	14,1	206,7
2023*	363,1	92,1	14,2	217,6
2024*	256,9	82,9	13,3	220,3

Прим. 2021*-2024* - від стаціонарних джерел

Джерело: складено автором за даними [16]

Серед особливостей і ключових складових формування європейського інституційного середовища для здобуття конкурентних переваг на засадах циркулярності — В. Санс-Торро виділяють: стандарти циркулярного проєктування та дизайну, практику екологічно чистих державних закупівель, норми екологічного оподаткування, лібералізацію торгівлі відходами, маркетингові та рекламні кампанії, підтримку платформ циркулярної торгівлі [18]. Виключним завданням інституційного циркулярного середовища науковці вважають підтримку соціально відповідальних ініціатив бізнесу, сприяння інноваціям та створення просвітницьких та інформаційних мереж [17]

В Україні інституційне середовище сприяння розвитку циркулярної економіки характеризується створенням базових нормативно-правових і стратегічних передумов переходу до замкнених моделей ресурсокористування, які представлені Законом України «Про управління відходами» [19], галузевими екологічними законодавчими актами, Національною стратегією управління відходами до 2030 року [20] та плані дій, що забезпечує її реалізацію, Національною стратегією циркулярної економіки до 2035 року [21], нормами екологічного податкового законодавства, інструментами стимулювання енергоефективності, міжнародними програмами підтримки циркулярних трансформацій (EU4Environment).

Разом з тим, як зауважує Кузьома В.В., сформоване інституційне середовище циркулярних трансформацій залишається фрагментарним і недостатньо інституціоналізованим. Його розвиток відбувається переважно в межах екологічної та відходоорієнтованої політики, що обмежує інтеграцію циркулярності у систему економічної конкурентоспроможності [22].

Ключовими обмеженнями є недостатність економічних стимулів, інституційна роз'єднаність, слабка інфраструктурна база та низький рівень інвестицій. Водночас євроінтеграційний вектор і поступова гармонізація політик створюють сприятливі передумови для трансформації інституційного середовища у напрямі формування повноцінної моделі циркулярної економіки України як основи екологічних конкурентних переваг [23].

Виконуючи взяті на себе зобов'язання, Україна поступово підвищує рівень циркулярності національної економіки, формуючи умови для повторного використання вторинної сировини, ресурсів і відходів. Обсяги утворених відходів на території країни за 2020-2023 роки скоротились на 69,5 (до 188,1 тис т) за одночасного зменшення частки відновлювальних відходів, яка становила близько 47% (рис.3). Проте, процеси замикання операційних циклів визначаються повільними темпами та ускладнюються нерозвиненістю циркулярної інфраструктури. Загальна кількість інфраструктурних об'єктів, призначених для поводження з відходами за період війни зменшилась майже на чверть внаслідок часткової окупації територій та склала 413 установок загальною виробничою потужністю 6384,2 тис т, з яких на об'єкти, що призначені для повторної переробки відходів приходиться 26%.

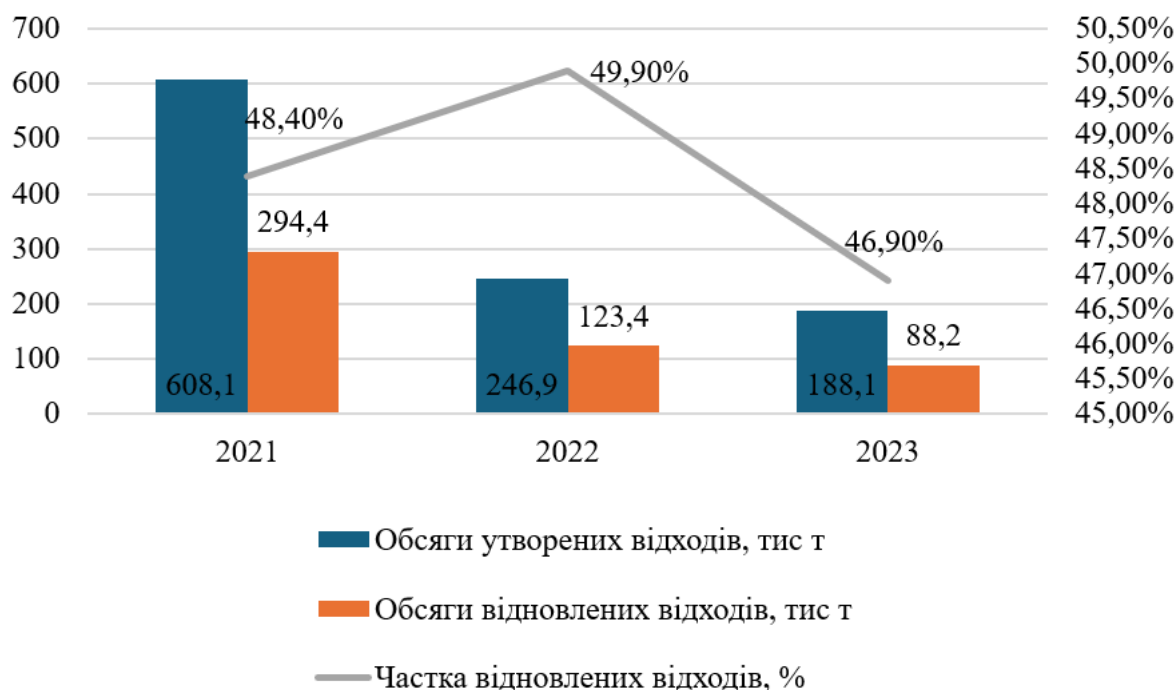

Рис. 3. Обсяги утворення відходів в Україні, тис т
Джерело: побудовано автором за даними [24]

За реалій необхідності прискорення циркулярних трансформацій та впровадження екологічних стимулів господарської діяльності виключна роль у формуванні інституційного забезпечення механізму управління «зеленою» конкурентоспроможністю відводиться системі державного моніторингу та контролю. Через інструменти державного екологічного контролю (інспекції, аудит, верифікація даних щодо викидів, цифровий моніторинг) відбувається інституціоналізація екологічних обмежень і стимулів, які сприяють трансформації екологічних вимог у фактор формування конкурентних переваг суб'єктів господарювання. За умов євроінтеграції України інституційний контроль буде механізмом імплементації національної економіки на міжнародні ринки.

Висновки. Інституційне середовище формування «зеленої» конкурентоспроможності підприємств в Україні перебуває на етапі трансформації та характеризується поєднанням позитивних змін і системних обмежень. Попри розвиток нормативно-правової бази, впровадження кліматичних стратегій та поступову гармонізацію з європейським законодавством, інституційні механізми залишаються недостатньо ефективними для стимулювання екологічних інновацій і декарбонізації бізнесу. Важливими напрямками удосконалення є посилення стабільності регуляторного середовища, розвиток «зеленого» фінансування, підтримка циркулярної економіки, стимулювання екологічних інновацій, розширення системи екологічного моніторингу та підвищення ролі цифрових інструментів управління. Реалізація зазначених напрямів сприятиме інтеграції екологічних критеріїв у систему формування конкурентних переваг підприємств, підвищенню їх інноваційності та забезпеченню сталого розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції.

Література

1. Височин І. В., Блаженко С. Л. Інституційні детермінанти конкурентоспроможності підприємств роздрібної торгівлі України // Ефективна економіка. 2025. № 8. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.8.21> (дата звернення: 08.01.2026).
2. Свиноус І., Никоненко О. Інституційне середовище як фактор забезпечення конкурентоспроможності підприємств // Development Service Industry Management. 2025. Vol. 4. P. 187–194. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2025-12\(24\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2025-12(24)) (дата звернення: 08.01.2026).
3. Stadnyk V., Sokoliuk G., Matviiets O., Goncharuk A. Institutional Factors of Competitiveness and Development of the National Economy // Advances in Economics, Business and Management Research. 2019. Vol. 99. Pp. 376–380.
4. Чорнодід І. С. Інституціональний інструментарій забезпечення соціальної конкурентоспроможності країни // Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 19. С. 34–38.

5. Глущенко А. М. Інституційне забезпечення розвитку «зеленої» економіки: досвід країн ЄС // Сталий розвиток економіки. 2025. № 1(25). С. 167–172. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-23> (дата звернення: 08.01.2026).
6. Поліванцев А. С. Особливості розвитку «зеленої економіки» в країнах ЄС та в Україні в контексті цифрової трансформації // Економічний простір. 2025. № 205. С. 200–206. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.205.200-207> (дата звернення: 08.01.2026).
7. Прохорова В. В., Юхман Я. В., Янчак Ю. О. Управління трансформацією підприємств на основі цифрової когерентності // Бізнес-інформ. 2024. № 6. С. 104–111. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-6-104-111> (дата звернення: 08.01.2026).
8. ГП. WIPO. URL: <https://www.wipo.int/en/web/global-innovation-index> (дата звернення: 08.01.2026).
9. European Climate Law. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-climate-law_en (дата звернення: 08.01.2026).
10. The Green Future Index. URL: <https://www.technologyreview.com/2021/01/25/1016648/green-future-index/> (дата звернення: 08.01.2026).
11. Довгострокова стратегія низьковуглецевого розвитку України. (2018). URL: https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/LEDS_ua_last.pdf (дата звернення: 08.01.2026).
12. Стратегія формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2026 роках від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 08.01.2026).
13. Національний план з енергетики та клімату до 2030 року. СХВАЛЕНО розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 червня 2024 р. № 587-р. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=17f558a7-b4b4-42ca-b662-2811f42d4a33&title=NatsionalniiPlanZEnergetikiTaKlimatuNaPeriodDo2030-Roku> (дата звернення: 08.01.2026).
14. Про схвалення Другого національно визначеного внеску України до Паризької угоди : розпорядження КМУ від 29 жовтня 2025 р. № 1172-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-druhoho-natsionalno-vyznachenoho-vnesku-ukrainy-do-paryzkoj-uhody-1172-291025> (дата звернення: 08.01.2026).
15. де Клерк Л., Шлапак М., Онопчук І. Посібник з оцінки викидів парникових газів, пов'язаних із конфліктами. Листопад 2024 року. URL: <https://ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/otsinka-vykydiv-posibnyk2025s.pdf> (дата звернення: 08.01.2026).
16. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря України. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.01.2026).
17. Arranz, M. F., Arroyabe. Institutional Theory and Circular Economy Business Models: The Case of the European Union and the Role of Consumption Policies // Journal of Environmental Management. 2023. Vol. 340. 117906. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2023.117906> (дата звернення: 08.01.2026).
18. Sanz-Torró V., Calafat-Marzal C., Guaita-Martinez J. M., Vega V. Assessment of European Countries' National Circular Economy Policies // Journal of Environmental Management. 2025. Vol. 373. 123835. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2024.123835>.
19. Закон України «Про управління відходами» // Відомості Верховної Ради України. 2019. № 49. Ст. 340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/230-20#Text> (дата звернення: 08.01.2026).
20. Національна стратегія управління відходами до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 08.01.2026).
21. Національна стратегія циркулярної економіки до 2035 року. Проект Кабінету Міністрів України від 06.01.2026 р. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail/60453e42-c0a6-40de-ae37-70fde8c4a85e?lang=uk-UA&title=StrategiiaRozvitkuTsirkuliarnoiEkonomikiUkrainiDo2035-Roku> (дата звернення: 08.01.2026).
22. Кузьома В. В. Архітектура складових інституційного середовища розвитку циркулярної аграрної економіки // Бізнес-інформ. 2024. № 7. С. 281–289. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-281-289> (дата звернення: 08.01.2026).
23. Олійник О. В., Легенчук С. Ф., Юрківська О. Д. Циркулярна економіка як основа сталого розвитку підприємства: обліковий аспект // Економіка, управління та адміністрування. 2025. Вип. 4(110). С. 54–62. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-4\(110\)-54-62](https://doi.org/10.26642/ema-2024-4(110)-54-62) (дата звернення: 08.01.2026).
24. Утворення та поводження з відходами. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.01.2026).

References

1. Vysochyn, I. V., Blazhenko, S. L. (2025). Instytutsiini determinanty konkurentospromozhnosti pidpriemstv rozdrubnoi torhivli Ukrainy [Institutional determinants of competitiveness of retail trade enterprises in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*. No. 8. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.8.21> [in Ukrainian].
2. Svynous, I., Nykonenko, O. (2025). Instytutsiine seredovyshe yak faktor zabezpechennia konkurentospromozhnosti pidpriemstv [Institutional environment as a factor in ensuring enterprise competitiveness]. *Development Service Industry Management*. Vol. 4. Pp. 187–194. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2025-12\(24\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2025-12(24)) [in Ukrainian].
3. Stadnyk, V., Sokoliuk, G., Matviiets, O., Goncharuk, A. (2019). Institutional Factors of Competitiveness and Development of the National Economy. *Advances in Economics, Business and Management Research*. Vol. 99. Pp. 376–380 [in English].
4. Chornodid, I. S. (2015). Instytutsionalnyi instrumentarii zabezpechennia sotsialnoi konkurentospromozhnosti krainy [Institutional tools for ensuring the country's social competitiveness]. *Investysii: praktyka ta dosvid*. No. 19. Pp. 34–38 [in Ukrainian].
5. Hlushchenko, A. M. (2025). Instytutsiine zabezpechennia rozvytku «zelenoi» ekonomiky: dosvid krain YeS [Institutional support for the development of the green economy: experience of EU countries]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*. No. 1(25). Pp. 167–172. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-23> [in Ukrainian].
6. Polivantsev, A. S. (2025). Osoblyvosti rozvytku «zelenoi ekonomiky» v krainakh YeS ta v Ukraini v konteksti tsyfrovoy transformatsii [Features of green economy development in EU countries and Ukraine in the context of digital transformation]. *Ekonomichnyi prostir*. No. 205. Pp. 200–206. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.205.200-207> [in Ukrainian].
7. Prokhorova, V. V., Yukhman, Ya. V., Yanchak, Yu. O. (2024). Upravlinnia transformatsiiei pidpriemstv na osnovi tsyfrovoy koherentnosti [Management of enterprise transformation based on digital coherence]. *Biznes-inform*. No. 6. Pp. 104–111. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-6-104-111> [in Ukrainian].
8. GII. WIPO. URL: <https://www.wipo.int/en/web/global-innovation-index> [in English].
9. European Climate Law. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-climate-law_en [in English].
10. The Green Future Index. URL: <https://www.technologyreview.com/2021/01/25/1016648/green-future-index/> [in English].
11. Dovhostrokovna stratehiia nyzkovuhletsevoho rozvytku Ukrainy [Long-term low-carbon development strategy of Ukraine]. (2018). URL: https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/LEDS_ua_last.pdf [in Ukrainian].
12. Stratehiia formuvannia ta realizatsii derzhavnoi polityky u sferi zminy klimatu na period do 2035 roku i zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2024–2026 rokakh vid 20 zhovtnia 2021 r. № 1363-r [Strategy for the formation and implementation of state climate change policy until 2035 and approval of the operational action plan for its implementation in 2024–2026]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
13. Natsionalnyi plan z enerhetyky ta klimatu do 2030 roku [National Energy and Climate Plan until 2030]. (2024). Approved by the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 587-r of June 25, 2024. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=17f558a7-b4b4-42ca-b662-2811f42d4a33&title=NatsionalniiPlanZEnergetikiTaKlimatuNaPeriodDo2030-Roku> [in Ukrainian].
14. Pro skhvalennia Druhoho natsionalno vyznachenoho vnesku Ukrainy do Paryzkoi uhody [On approval of the Second Nationally Determined Contribution of Ukraine to the Paris Agreement]. (2025). Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1172-r of October 29, 2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-druhoho-natsionalno-vyznachenoho-vnesku-ukrainy-do-paryzkoi-uhody-1172-291025> [in Ukrainian].
15. de Klerk, L., Shlapak, M., Onopchuk, I. (2024). *Posibnyk z otsinky vykydiv parnykovykh haziv, poviazanykh iz konfliktamy* [Guide to assessing conflict-related greenhouse gas emissions]. URL: <https://ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/otsinka-vykydiv-posibnyk2025s.pdf> [in Ukrainian].
16. Vykydy zabrudniuiuchykh rehovyn v atmosferne povitria Ukrainy [Air pollutant emissions in Ukraine]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
17. Arranz, M. F., Arroyabe. (2023). Institutional Theory and Circular Economy Business Models: The Case of the European Union and the Role of Consumption Policies. *Journal of Environmental Management*. Vol. 340. 117906. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2023.117906> [in English].
18. Sanz-Torró, V., Calafat-Marzal, C., Guaita-Martinez, J. M., Vega, V. (2025). Assessment of European

Countries' National Circular Economy Policies. *Journal of Environmental Management*. Vol. 373. 123835. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2024.123835> [in English].

19. Zakon Ukrainy «Pro upravlinnia vidkhodamy» [Law of Ukraine “On Waste Management”]. (2019). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. No. 49. Art. 340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/230-20#Text> [in Ukrainian].

20. Natsionalna stratehiia upravlinnia vidkhodamy do 2030 roku [National Waste Management Strategy until 2030]. (2017). Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 820-r of November 8, 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

21. Natsionalna stratehiia tsyrkuliarnoi ekonomiky do 2035 roku [National Circular Economy Strategy until 2035]. (2026). Draft of the Cabinet of Ministers of Ukraine. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail/60453e42-c0a6-40de-ae37-70fde8c4a85e?lang=uk-UA&title=StrategiiaRozvitkuTsirkuliarnoiEkonomikiUkrainiDo2035-Roku> [in Ukrainian].

22. Kuzoma, V. V. (2024). Arkhitektura skladovykh instytutsiinoho seredovyscha rozvytku tsyrkuliarnoi aharnoi ekonomiky [Architecture of the institutional environment components for the development of the circular agricultural economy]. *Biznes-inform*. No. 7. Pp. 281–289. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-281-289> [in Ukrainian].

23. Oliinyk, O. V., Lehenchuk, S. F., Yurkivska, O. D. (2025). Tsyrukuliarna ekonomika yak osnova staloho rozvytku pidpriemstva: oblikovyi aspekt [Circular economy as a basis for sustainable enterprise development: accounting aspect]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*. Vyp. 4(110). Pp. 54–62. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-4\(110\)-54-62](https://doi.org/10.26642/ema-2024-4(110)-54-62) [in Ukrainian].

24. Utvorennia ta povodzhennia z vidkhodamy [Waste generation and management]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

Отримано: 30.01.2026

Прийнято до публікації: 14.02.2026

Опубліковано: 15.02.2026